

FORNYELSE AF PLANLÆGNINGEN

PROLOG

Planlægningen står over for store udfordringer. Det nuværende plansystem har sine rødder i 1970'erne, hvor opgaven primært var at regulere de fysiske rammer for et velfærds-samfund i samlet vækst.

I dag er udfordringerne præget af store forskelle fra landsdel til landsdel, fra kommune til kommune, og fra by til by. Nogle steder handler det fortsat om vækst, men andre steder om afmatning og afvikling. Desuden er vi i dag langt mere opmærksomme på kvaliteten i vores omgivelser, hvilket planlægningen også må beskæftige sig med.

Den forestående kommunale strukturreform vil også få væsentlig betydning for den videre udvikling af det nuværende plansystem. Det aktualiserer behovet for at gøre status over kommunernes hidtidige planpraksis og få klarhed over fremtidige behov i forhold til plansystemet.

Med støtte fra Fonden Realdania har Dansk Byplanlaboratorium udarbejdet denne rapport, der samler en række eksempler på fornyelser i planlægningen i både Danmark og udlandet.

Realdania ønsker med dette bidrag at være med til at styrke det faglige grundlag for fornyelsen af planlægningen, og dermed styrke politikernes og de kommunale embedsmænds faglige grundlag i debatten om planlægningen i Danmark.

”Plansystemet – eksempler på fornyelse” indgår sammen med fire andre rapporter som grundlag for Realdania Medlemsdebats debatmøde, der afholdes i Realdanias Byudviklingsforum torsdag den 18. november 2004.

*Hans Peter Svendler
Direktør, Fonden Realdania*

*Henning Thomsen
Projektchef, Realdania Medlemsdebat*

Fonden Realdania
Medlemsdebat
Nicolai Eigtveds Gade 28
1402 København K
Telefon 70 11 66 66
medlemsdebat@realdania.dk

Dansk Byplanlaboratorium
PLANSYSTEMET
– EKSEMPLER PÅ FORNYELSE
Fornyelse af planlægningen
1. udgave

© Realdania Medlemsdebat, 2004

Design: Niels Rinder, BOBLE.dk
Foto: Nana Reimers
Tryk: Hertz Bogtrykkergården A/S
Oplag: 1.500

ISBN 87-91643-02-3

Rapporten er udarbejdet for
Fonden Realdania af Dansk
Byplanlaboratorium ved Siv Ravn
Andersen, Ole Damsgård og Mads
Farsø Rasmussen.

Yderligere eksemplarer af rapporten
kan rekvireres ved henvendelse til
Realdania Medlemsdebat på
medlemsdebat@realdania.dk eller
telefon 70 11 66 66.

Det er tilladt at bringe uddrag af
”PLANSYSTEMET
– EKSEMPLER PÅ FORNYELSE”,
med angivelse af forfatter og kilde.

INDHOLDSFORTEGNELSE

NYE UDFORDRINGER I PLANLÆGNINGEN Indledning	7
FOKUS PÅ BORGEREN Sallingsund Kommune	8
MILJØVURDERING AF PLANER OG PROGRAMMER Hvorslev Kommune Hillerød Kommune	10
SAMARBEJDE PÅ TVÆRS AF GRÆNSER Trekantområdet	16
REALISERING AF DEN GODE BY Frederikssund Kommune	19
KULTUREN SOM FLAGSKIB Gateshead, England	22
NATIONALPARK – NYT BEGREB I PLANLÆGNINGEN Lake District National Park, England	25

EN HEL
GENERATION AF
EKSEMPLER PÅ NYE
OG MERE PROFES-
SIONELLE MÅDER
AT INDDRAGE
BORGERNE PÅ,
ER DUKKET OP
INDEN FOR DE
SENESTE ÅR....

NYE UDFORDRINGER I PLANLÆGNINGEN

Et af de overordnede mål med strukturreformen er at sætte borgeren i fokus. Det gælder også, når vi taler om fremtidens planlægning. Til trods for, at det har været obligatorisk at inddrage befolkningen i forbindelse med planlægningen de seneste 30 år, føler mange planlæggere og beslutningstagere, at udbyttet ikke rigtigt står mål med den indsats der gøres.

Men en hel generation af eksempler på nye og mere professionelle måder at inddrage borgerne på, er dukket op inden for de seneste år. F.eks. har Sallingsund Kommune brugt den såkaldte Chicago-model, som i stedet for at fokusere på problemer, ser på muligheder.

En anden måde at sætte borgeren i fokus på, er at blive bedre til at informere og kommunikere om de konsekvenser, som gennemførelsen af en bestemt plan eller en strategi medfører. Fra juli i år skal alle planforslag og forslag til strategier og programmer, som kan have konsekvenser i forhold til miljøet, ledsages af en såkaldt miljøvurdering. Den nye bestemmelse er en stor udfordring til planlægningen, hvor noget meget abstrakt og teoretisk skal forklares på en måde, så almindelige mennesker kan forstå det i forhold til deres hverdag. Hverslev og Hillerød blev som nogle af de første kommuner miljøvurderet i forbindelse med kommuneplanrevisionen.

Samarbejde på tværs af kommunegrænser og samarbejde på tværs af organisatoriske grænser er en anden af fremtidens store udfordringer.

I Trekantsområdet har otte vidt forskellige kommuner vist, at det kan lade sig gøre at blive enige om fælles overordnede planer og fælles mål. Kommunerne bliver dermed tilsammen langt mere synlige og slagkraftige i konkurrencen om borgere og virksomheder.

I Frederikssund Kommune arbejdes der med at etablere en helt ny bydel, hvor det er målet at skabe en tæt, levende og funktionsblandet by. For at kunne løfte opgaven, er det nødvendigt at inddrage en række andre myndigheder og private investorer i projektet.

I Gateshead i England har en hel egn i løbet af de seneste 10 år arbejdet sammen om at løfte området ud af den krise, det befandt sig i, da de store virksomheder lukkede én for én. Kulturen blev det, som samlede alle kræfterne i form af mange små og store ambitiøse projekter.

Endelig bliver det en udfordring i fremtidens planlægning at arbejde med de nye roller, som stat, kommune og regioner får i planlægningen. Pilotprojektet med udviklingen af en række danske nationalparker er et eksempel på, at både stat, lokale myndigheder og organisationer skal arbejde sammen på nye måder. Noget der bl.a. kan hentes inspiration til i England, hvor man siden 1950 har arbejdet med nationalparker.

FOKUS PÅ BORGEREN

Strukturreformen skal sætte borgeren i centrum, også når det gælder planlægningen. Selvom der er en lang tradition for borgerinddragelse i Danmark, er der behov for at tænke nyt, ikke mindst når de nye og større kommuner skal i gang med at planlægge og derigennem definere en ny lokal identitet og kultur.

Chicago i Sallingsund

Via ‘Projekt Fremtidsbilleder af Sallingsund’ har Sallingsund Kommune gjort sig lærerige erfaringer med at inddrage borgerne og sætte dem i centrum, og projektet førte bl.a. til kåringen af Sallingsund som ‘Årets By 2004’. Sallingsund anvendte som den første kommune i Danmark ‘Imagine Chicago’-modellen, også kaldet ‘den værdsættende metode’, i forbindelse med borgerinddragelse i kommunens strategiske planlægning.

Ejerskab hos borgerne, politikerne og administrationen

Baggrunden for ‘Projekt Fremtidsbilleder’ var et ønske i Sallingsund kommunalbestyrelse om at lave en kommuneplan på en ny og anderledes måde, hvor borgerne aktivt blev inddraget i beslutningsprocessen gennem udarbejdelse af konkrete projektforslag. Processen skulle også resultere i større ejerskab for kommunens udviklingsstrategi hos både borgere, politikere og i administrationen. Borgerne blev derfor bedt om at komme med konkrete forslag til, hvordan visionerne i kommunens strategi for udvikling frem mod 2015, kunne konkretiseres og realiseres. For at vise kommunens alvor med projektet, vedtog kommunalbestyrelsen i 2003 en rammeanlægsbevilling på 18 mio. kr. til fuld finansiering eller medfinansiering af udviklingsprojekter i Sallingsund i de følgende år, herunder også til ‘Projekt Fremtidsbilleder af Sallingsund’.

Vi bliver, hvad vi tænker

Det overordnede princip for Projekt Fremtidsbilleder var ‘den værdsættende metode’, der bestod af at værdsætte det man allerede har, og at arbejde for at gøre dette endnu bedre. Udgangspunktet har derfor været at fokusere på det positive og de positive forandringer i Sallingsund Kommune, på de ting man værdsætter i lokalsamfundet, og de små forandringer, der kan bidrage positivt til udviklingen af lokalområdet.

Uddannelse af lokale ildsjæle

På et indledende borgermøde udviklede deltagerne 3.000 ideer til realisering af Sallingsunds udviklingsstrategi. På baggrund heraf blev der nedsat en række selvstyrende borgergrupper, som arbejdede videre med ideerne frem mod præsentationen af mere gennemarbejdede projektforslag på ‘Fremtidsmessen’ afholdt i april 2004. For at skabe en større forankring af Projekt Fremtidsbilleder udpegede Sallingsund Kommune ‘udviklingsagenter’, der skulle

fungere som lokale ressourcepersoner gennem resten af processen. Halvdelen af disse var kommunale ledere, resten var borgere. Udviklingsagenterne fungerer som kommunens ansigt udadtil og skal fungere som projektledere, når de eksterne konsulenter trækker sig tilbage senere i processen. Udviklingsagenterne er blevet oplært bl.a. gennem et kursus, hvor de blev undervist i den værdsættende samtale, nytænkning i lokalsamfundet, projekt- og procesledelse.

Foreløbigt resultat af Projekt Fremtidsbilleder

På Fremtidsmessen fik kommunalbestyrelsen overrakt ‘Fremtidsbilledbogen’ med 35 projektforslag. Fremtidsbilledbogen rummede et samlet notat, som kort beskrev projektforslagenes faktuelle forhold, og hvordan kommunen ville forholde sig til de opstillede kriterier for forslagene. En række af de mindre projekter var tænkt gennemført i løbet af efteråret 2004, mens en række større projekter krævede yderligere eksterne tilskudsmidler eller en videre bearbejdelse af selve projektet. De større projekters videreførelse forudsatte bl.a. finansiering via fonde eventuelt kombineret med kommunal medfinansiering. Arbejdet med fondssøgningen efter udvælgelsen af de realiserbare projekter har krævet fortsat lokalt ejerskab til projekterne. Som et forsøg, vil Sallingsund Kommune nu prøve den værdsættende metode af på kommunens erhvervsstrategiske udvikling.

VI HAR SÅ AT SIGE SPREDT

TALERSTOLE UD I HELE

KOMMUNEN, FOR PÅ

DEN MÅDE SKABES DER

EJERSKAB, VI-FØLELSE

OG FÆLLES IDENTITET

I HELE KOMMUNEN.

VI ER FREMTIDENS

NETVÆRKSDEMOKRATI...

INTERVIEW

Kommunaldirektør i Sallingsund Kommune, Per Flemming Laursen om fordele og ulemper ved ‘Projekt Fremtidsbilleder af Sallingsund Kommune’:

Tilfredse borgere i Sallingsund

“Vores mål var at designe en udviklingsproces, så det ikke bliver tab-vind, når borgerne møder kommunen, men vind-vind. Og derfor har vi brugt den værdsættende metode og ladet os inspirere af Imagine Chicago-modellen for borgerinddragelse. Det har været en super proces. Ja, det er jo næsten helt utroværdigt, at det er gået så godt. Vores borgere er tilfredse og stolte over at bo i Sallingsund. De fortæller om, hvor godt det fungerer her i kommunen, og bedre ambassadører for en kommune får man ikke. Det er også blevet en hel trend at køre rundt med streamers i bagruden af bilen med Sallingsunds fyrtårnslogo og slogan: *Tæt på det meste og fjært fra alt.når du vil!*”

For borgerne har jo ret, selvom det kan være møgirriterende for forvaltningen “Dog må jeg sige, at man skal ville det her, for det er et kæmpe arbejde for administrationen. Og man skal virkelig tage sig tid og være tålmodig, når man er i dialog med borgerne - så det er godt, at vi har lært den værdsættende dialog, som man lige skal huske på, mens man tæller til ti. For borgerne har jo ret, selvom det kan være møgirriterende for forvaltningen.”

Ingen brok og ævl

“Et godt råd til andre kommuner, der skal til at arbejde med borgerinddragelse er, at man skal sikre sig, at der ikke kun er en enkelt ‘talerstol’ for borgerne i kommunen. Den vil nemlig helt sikkert blive besat af tordenskjolds soldater med brok og ævl. Vi har så at sige spredt talerstole ud i hele kommunen, for på den måde skabes der ejerskab, vi-følelse og fælles identitet i hele kommunen. Vi er fremtidens netværksdemokrati.”

Den Værdsættende Metode

En metode til udvikling og forandring af lokalsamfund. Metoden er udviklet af den amerikanske professor i organisationsadfærd, David Cooperrider, og er baseret på antagelsen, at det vi fokuserer på, er det vi får. Fokuserer man på problemer, bliver man eksperter i problemer. Fokuserer man i stedet på ressourcer, værdier og visioner, bliver man engageret, fremsynet og nytænkende.

Imagine Chicago

Imagine Chicago er en non-profit organisation oprettet i 1992, som er baseret på Chicagos borgeres aktive deltagelse i et projekt om at realisere borgernes visioner om byens fremtid. Se www.imaginechicago.org.

Læs mere

www.sallingsund.dk.

MILJØVURDERING AF PLANER OG PROGRAMMER

Miljøvurdering af planer og programmer har siden 21. juli 2004 været en del af kommunernes planlægning, idet et EU-direktiv stiller krav om, at samtlige offentlige myndigheders planer og programmer med mulige miljøkonsekvenser skal miljøvurderes. *Miljøvurdering af planer og programmer* kræver derfor en ny måde at tænke planlægning på i kommunerne. Allerede under udformning af planerne og programmerne skal man i kommunerne overveje og vurdere de potentielle miljøpåvirkninger. På den måde skal kommunerne foretage en konkret vurdering på et abstrakt grundlag – og langt tidligere end de ellers er vant til. Et andet element er, at miljøvurderingerne skal være egnet til offentlig debat. Det kan vise sig vanskeligt, da vurderingen ofte ikke har en konkret karakter. Derfor er det en særlig udfordring at gøre *Miljøvurdering af planer og programmer* tilgængelig og forståelig for borgerne.

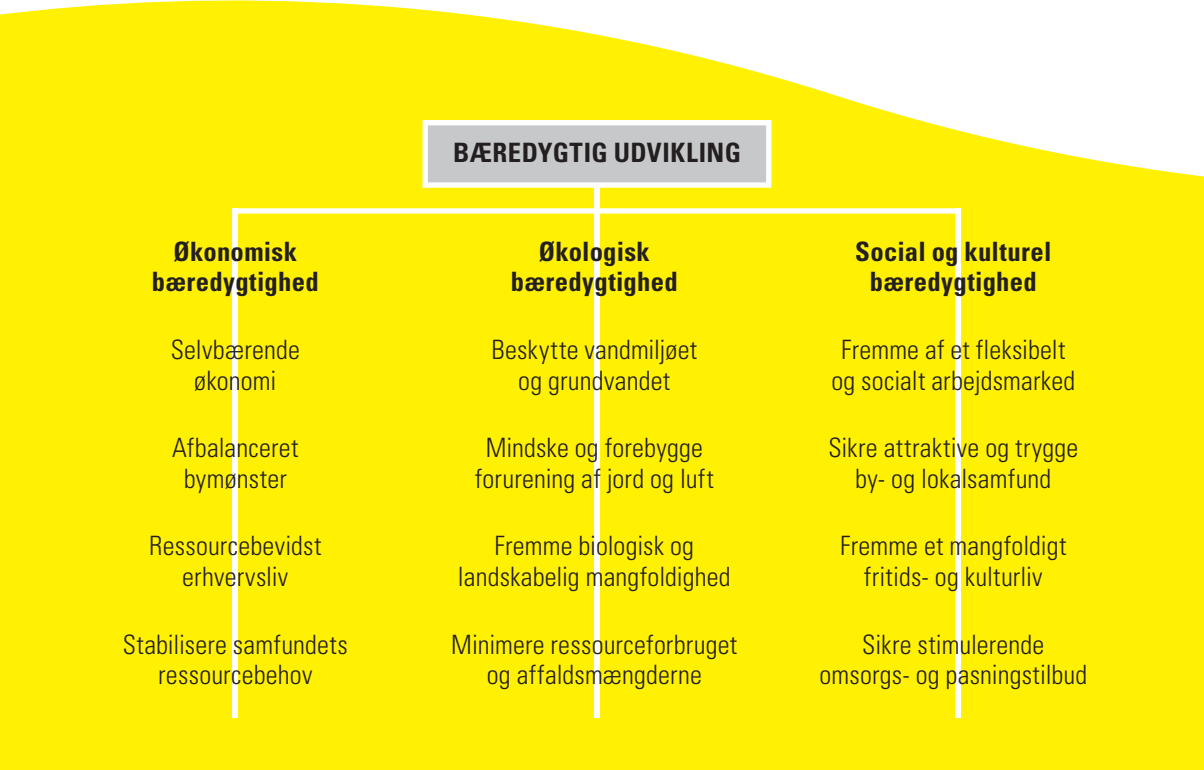
Før loven om *Miljøvurdering af planer og programmer* blev vedtaget i Folketinget, igangsatte Landsplanafdelingen et pilotprojekt, som skulle være med til at fastlægge, hvordan miljøvurderingen kan integreres i kommuneplanlægningen. Bl.a. den mindre landkommune Hvorslev i Midtjylland, og den mellemstore bykommune Hillerød, deltog begge i pilotprojektet, og har derfor allerede nu erfaringer med at implementere *Miljøvurdering af planer og programmer* i kommuneplanlægningen.

HVORSLEV KOMMUNE

Miljøvurdering af planer og programmer har givet Hvorslev Kommune et nyt redskab. Kommunen har vedtaget, at væksten i kommunen skal baseres på en bæredygtig udvikling, og bruger den obligatoriske miljøvurdering som redskab til at nå dette mål. Miljøvurderingen resulterer også i bedre ressourceudnyttelse gennem koordinering af planprocesser og mulighed for at være på forkant med eventuelle miljøproblemer i kommunen.

Målhierarkier i miljøvurdering

I Hvorslev har de arbejdet konkret på at udvikle et såkaldt *målhierarki*, når de miljøvurderer. Nedenstående figur viser hvilke tre temaer, der indgår i målhierarkiet: Økonomisk bæredygtighed, Økologisk bæredygtighed og Social og kulturel bæredygtighed. Disse tre temaer er udvalgt som de tre vigtigste at sætte fokus på i forbindelse med en bæredygtig udvikling i Hvorslev Kommune. Punkterne under hver af de tre overordnede temaer viser, hvad det i praksis betyder at være henholdsvis økonomisk, økologisk samt social og kulturel bæredygtig. Disse i alt tolv hovedparametre er uddybet i kommuneplanen og i kommunens respektive sektorplaner, f.eks. miljøhandlingsplaner, vandløbs- og spildevandsplaner.

INTERVIEW

Plan- og finanschef Hanne Lykke om Hvorslev Kommunes erfaringer med inddragelse af *Miljøvurdering af planer og programmer* i kommuneplanlægningen:

Beskrivende miljøvurdering

”Vi har valgt en meget beskrivende miljøvurdering i kommuneplanen. Vi har ingen tjekliste, ingen systematik. Det er først noget, som vi skal til at udvikle. Men vi har lavet et hierarki af mål, så vi kan forsøge at vurdere miljøpåvirkningerne. Målene er uddybet i vores kommuneplan. Vores miljøbegreb er meget bredt i Hvorslev. Men vores overordnede mål er, at alle vores initiativer skal fremme borgernes trivsel generelt. At punkterne i vores målhierarki fremmer bæredygtighed i kommunen, er selvfølgelig et postulat. Men det er det, vi tror på bliver resultatet, når de 12 hovedparametre omsættes til konkrete handlinger i sektorplaner og i de årlige virksomhedsplaner, som udarbejdes på alle vores institutioner.”

Planer og programmer er ikke sort/hvidt

”Det er svært at sige, om der kommer mere miljø ud af at miljøvurdere. Men der kommer i hvert fald mere fokus på miljøet. I Hvorslev Kommune har vi i de senere år bestræbt os på at skabe sammenhæng mellem planer og budgetter for at sikre, at ord og handlinger følges ad.

Som beskrevet er det en vision i Hvorslev Kommune, at udviklingen skal ske på et bæredygtigt grundlag. Men når der skal ske en egentlig miljøvurdering af forskellige udviklingsstrategier eller enkelt projekter, så er det uhyre vanskeligt at foretage en objektiv afvejning af forskellige miljøparametre – ikke mindst når bæredygtighedsbegrebet favner så bredt som i Hvorslev Kommune, hvor også de sociale, kulturelle og økonomiske forhold skal med i afvejningen.

Eksempelvis kan en ny virksomhed på den ene side betyde udledning af mere spildevand, mere støj, emission og luft. Omvendt skaber virksomheden måske rammen om 20 familiers økonomi, og er dermed et væsentlig bidrag til disse familiers livskvalitet.”

Miljøvurderingen rækker ud i fremtiden

”Som allerede nævnt er miljøvurdering af kommuneplanen i Hvorslev Kommune meget beskrivende. Den beskrivende metode er valgt, fordi den bedst er i stand til at håndtere en plan, som rækker 12 år ud i fremtiden, og som i sin form og struktur har sat fokus på borgernes trivsel og velværd. Men med afsæt i de 12 målparametre, så er disse alligevel så konkrete i kommuneplanen, at vi mener at kunne konkludere, at udviklingen i Hvorslev Kommune sker på et bæredygtigt grundlag”.

Hvorslev Kommune

Hvorslev Kommune med 6.850 indbyggere ligger i Midtjylland mellem Viborg, Silkeborg, Randers og Århus.

Læs mere

Du kan læse mere i Kommuneplan 2001–2012 og på www.hvorslev.dk.

HILLERØD KOMMUNE

Hillerød Kommune har inddraget *Miljøvurdering af planer og programmer* i deres kommuneplanrevision.

Miljøvurdering af planer og programmer midt i processen

Hillerød Kommune valgte ved kommuneplanrevisionen i 2001 at foretage en *Miljøvurdering af planer og programmer* af kommuneplanforslaget. På det tidspunkt var kommunen allerede nået langt i kommuneplanprocessen, og *Miljøvurdering af planer og programmer* blev derfor primært anvendt til at evaluere de elementer og tiltag, som kommunen allerede havde planlagt. Planlæggerne i kommunen sammenholdt tiltagene med målene i miljøhandlingsplanen.

Sådan miljøvurderer Hillerød kommune

I kommuneplanen foreslås det blandt andet, at Beredskabscentret i Hillerød omdannes til centerlignende formål, kontor- og serviceerhverv samt boliger. Kommunen valgte at bruge smileys som symboler for positive og negative miljøeffekter, for dermed at gøre miljøvurderingerne lettere at aflæse i et oversigtsskema. Miljøvurderingsskemaet blev anvendt til at identificere miljøkonsekvenser.

Erfaringer indtil nu

Ifølge Hillerød Kommunes erfaringer er *Miljøvurdering af planer og programmer* bedst til at give en kvalitativ vurdering med fokus på type og retning af miljøbelastningen, i situationer hvor man ikke nødvendigvis skal eller kan sætte tal på miljøbelastningen. *Miljøvurdering af planer og programmer* er en konsekvensvurdering før og over projekt-niveau. Indarbejdelse af miljøvurderinger i planlægning og udvikling er en lang proces, hvor de første resultater sandsynligvis først ses om fire år, når der igen skal laves beretning til kommuneplanen.

MÅL-PLANER	Nedsætte energi-forbrug	Mindske trafik-belastning	Nedbringe affalds-behandling	Lokal affalds-behandling	Sammen-hængende natur-områder	Sikre arts-diversitet	Nedsætte vand-forbrug	Forebygge jord- og grund-vands-forurening
Lokalt				–	–	–		
Regionalt	Neutral		Neutral	–	–	–	Neutral	–

Skemaet er anvendt til at identificere miljøkonsekvenser

INTERVIEW

Miljømedarbejder, Marianne Brink Sørensen om Hillerød Kommunes erfaringer med inddragelse af *Miljøvurdering af planer og programmer* i kommuneplanlægningen:

Miljøvurdering af planer og programmer for både borgere og politikere

”Loven trådte i kraft i juli måned i år, så vi er i gang med at finde ud af, hvordan vi fremover skal organisere processen i Hillerød. Vi tager naturligvis udgangspunkt i de erfaringer, vi og andre allerede har gjort. Vi forventer, at *Miljøvurdering af planer og programmer* vil kunne bruges af politikere og borgere som en del af beslutningsgrundlaget for, hvordan kommunen skal udvikle sig.”

Ukonkret miljøvurdering

”Når man laver en miljøvurdering af en temmelig ukonkret plan, bliver miljøvurderingen selvfølgelig tilsvarende ukonkret. Men *Miljøvurdering af planer og programmer* skal ikke være en detaljeret vurdering, der har vi i stedet VVM, som fungerer godt. *Miljøvurdering af planer og programmer* skal tilpasses det niveau, som planen eller programmet er på.”

En sur og en glad smiley ophæver ikke hinanden

”Der er ingen konkrete beregninger bag hver smiley. Hillerød Kommune har brugt smileys som et værktøj til at synliggøre potentielle miljøkonsekvenser. Eksempelvis vil affaldsmængden stige ved opførelse af nye boliger. På den anden side kan kommunen indtænke specielle foranstaltninger for at afhjælpe affaldsproblemet, hvis der miljøvurderes i forvejen. En sur og en glad smiley ophæver ikke hinanden, da det ikke fremgår, hvor meget de forskellige smileys vejer. Så selve tyngden af en post (en positiv eller negativ smiley), beskriver kommunen i en uddybende tekst. Så smileys siger ikke i sig selv noget om, hvor stor miljøpåvirkningen er, men giver blot et signal om, hvorvidt den overvejende er positiv eller negativ.”

Sætter miljøet på dagsordenen

”Men *Miljøvurdering af planer og programmer* er med til at synliggøre miljøkonsekvenserne, som en del af beslutningsgrundlaget. Miljøet er ikke det afgørende beslutningsparameter, men *Miljøvurdering af planer og programmer* kan på sigt bidrage til at miljøforhold i højere grad kommer på dagsordenen i planlægningen.”

Hvornår skal Miljøvurdering af planer og programmer inddrages?

Kommunen afgør selv, om en plan eller et program er omfattet af direktivet om Miljøvurdering af planer og programmer, og kommunen skal ligeledes vurdere, om dét vil have potentielle miljøkonsekvenser. I praksis vil det betyde, at følgende bl.a. vil være omfattet af Miljøvurdering af planer og programmer: Regionplaner og tillæg til regionplaner, kommuneplaner og tillæg til kommuneplaner, større lokalplaner, vandforsyningsplaner, spildevands-, energiforsynings-, affalds-, trafikplaner samt turisme-, bosætnings- og erhvervsudviklingsstrategier.

Læs mere

Se www.hillerod.dk.

INDARBEJDELSE
AF MILJØ-
VURDERINGER I
PLANLÆGNING
OG UDVIKLING ER
EN LANG PROCES,
HVOR DE FØRSTE
RESULTATER
FØRST SES EFTER
CIRKA FIRE ÅR...

SAMARBEJDE PÅ TVÆRS AF GRÆNSER

Efter strukturreformens kommunesammenlægninger vil der fortsat være brug for erfaringer med at samarbejde på tværs af de nye kommunegrænser. Dels er erfaringer med tværkommunalt samarbejde relevante for de kommende sammenlagte kommuner, der skal overvinde tidligere kommunegrænser og skabe fælles fodslag. Dels er erfaringerne relevante for et samarbejde på tværs af kommende kommunegrænser for dermed at skabe en kritisk masse, der kan gøre kommunerne vægtige nok til at kunne løfte endnu større udfordringer end strukturreformen lægger op til på kommunalt niveau.

Otte kommuner samarbejder i Trekantområdet
I det ti år gamle samarbejde i Trekantområdet har de taget forskud på udfordringerne. Bl.a. er der allerede udarbejdet en fælles planstrategi og en fælles hovedstruktur til kommuneplanerne. Dette viser på en forpligtende måde vejen for fremtidens samarbejde på tværs af grænser. For 'Hovedstruktur for Trekantområdet 2003-2014', modtog de otte kommuner Byplanprisen 2004 af Akademisk Arkitektforening og Dansk Byplanlaboratorium.

BYDELENE ER BUNDET

SAMMEN AF DEN FÆLLES

INTERESSE I AT UDVIKLE

TRIVSEL, VELFÆRD,

MILJØ OG OPLEVELSER I

TREKANTOMRÅDET...

Trekantområdet – Danmarks største grønne by
Trekantområdet Danmark blev dannet i 1994 som et samarbejde mellem otte kommuner. De otte kommuner opfatter sig tilsammen som Danmarks største åbne og grønne by, hvori de enkelte kommuner fungerer som større og mindre 'bydele' med hvert sit særpræg. Bydelene er bundet sammen af den fælles interesse i at udvikle trivsel, velfærd, miljø og oplevelser i Trekantområdet.

Trekantområdet blev i foråret 2002 udnævnt til landsdelscenter af regeringen. Samarbejdet omfatter service- og udviklingsopgaver, som kommuner normalt løser for sig selv. Ved samarbejdet kan de otte kommuner med tilsammen over 230.000 indbyggere løse opgaver, som kommunerne har svært ved alene.

Fælles hovedstruktur for otte kommuner
Kommunerne har vedtaget en fælles 'Hovedstruktur for Trekantområdet 2003-2014'. Det specielle ved hovedstrukturen er dels samarbejdet mellem politikere, planlæggere og offentligheden, dels planens faglige indhold, der peger mod den fælles vision for Trekantområdet som Danmarks største åbne og grønne by. I planen er der desuden formuleret en arbejdsdeling mellem de enkelte byer og byområder. Planen er vedtaget i de otte byråd og danner den formelle hovedstruktur for den enkelte kommunes kommuneplan. Arbejdet med den fælles hovedstruktur er gennemført af en tværkommunal projektgruppe, mens alle de endelige beslutninger i processen bliver taget i de enkelte byråd.

En fælles planstrategi
Før den fælles hovedstruktur blev der udarbejdet en fælles planstrategi. Udarbejdelsen af planstrategien er sket efter reglerne i planloven. Et debatoplæg blev udarbejdet på baggrund af interviews med borgmestre og workshops med politikere samt private og offentlige aktører i området. Debatoplægget blev herefter sent til høring i de otte kommuner, hvorefter et egentligt forslag til en planstrategi blev udarbejdet efterfulgt af borgermødet i kommunerne.

Helst enstemmighed, men ingen hindring
Alle store beslutninger skal vedtages enstemmigt i de otte byråd. Det gælder større emner som budgettet for Trekantområdet, strategi og hovedstruktur og handlingsplaner, hvor de større projekter er præsenteret mv. Men det betyder ikke, at en enkelt kommune kan hindre et projekt eller udvikling i en anden kommune. I sagen om et kommende storstadion i Fredericia stemte syv kommuner for og én imod. Derfor bliver det ikke et projekt i Trekantområde-regi. Men de syv enige kommuner kan frit fortsætte projektet på samme lokalitet.

INTERVIEW

Plankoordinator for Trekantområdet, Birger Lilja Kristoffersen, fortæller om udfordringer og fordele ved samarbejdet mellem de otte kommuner:

Vores konkurrencesamarbejde er vitalt
"Selvom vi samarbejder i Trekantområdet Danmark, er de otte kommuner selvstændige kommuner, der også konkurrerer indbyrdes om at tiltrække erhvervsvirksomheder, borgere og skabe den bedste kommune. I den sammenhæng er vi nået til erkendelsen af, at samarbejde ofte styrker mulighederne for det, den enkelte kommune vil. Så vi konkurrerer på nogle niveauer og samarbejder på andre."

Identiteten knytter sig primært til kommunen – ikke Trekantområdet
"I det fælles planarbejde har kommunerne været den direkte aktør i forhold til borgere og virksomheder. F.eks. afholdes borgermøder om Trekantområdets hovedstruktur af de enkelte kommuner. Det betyder blandt andet, at Trekantområdet ikke er så synligt for borgerne som kommunen. Så det er svært at opnå en stærk 'trekantsidentitet' hos borgerne. Man er først f.eks. vejlsens og så i anden række en del af Trekantområdet. Målet med samarbejdet er ikke at ophæve den lokale tilknytning og lokale identitet, men at skabe en 'overbygning' til gavn for det lokale."

Sammen er vi stærke
"Selvom vi først er 'enkeltkommuner' og derefter en del af Trekantområdet, kan man jo godt se, at vi kan opnå nogle helt andre ting, hvis vi samarbejder – og det gælder både politikere og borgere. F.eks. fik vi i år Iværksætterakademiet, Idea, til Kolding i Trekantområdet. Det var fordi vi sendte en fælles ansøgning ind. Og her er vi stærke. Vi har også gennem det fælles planarbejde styrket det faglige niveau. Ved at lægge kræfterne sammen har vi kunnet udvikle planlægningen langt bedre end kommunerne kunne enkeltvis. Alle otte kommuner har f.eks. på ret kort tid fået opbygget et fælles digitalt system for kommuneplanrammerne, som er en stor hjælp i det daglige arbejde."

Trekantområdet Danmark består af de otte kommuner: Børkop, Fredericia, Kolding, Lunderskov, Middelfart, Vamdrup, Vejen og Vejle.

Arbejdet for den fælles vision
Kommunerne i Trekantområdet er meget forskellige. De adskiller sig både som henholdsvis by- og landkommuner, i størrelse og politisk-administrativt. Til eksempel har Lunderskov omkring 5.500 indbyggere og Kolding over 60.000 indbyggere. Derfor har en væsentlig del af processen i samarbejdet været at finde fælles mål og udvikle fælles nye ideer. Det er 'Hovedstruktur for Trekantområdet 2003-2014' den foreløbige kulmination på.

Trekantområdet Danmark arbejder også sammen på andre områder end det byplanmæssige. Det gælder inden for erhvervsudvikling, kultur, uddannelse, affald, samt enkeltstående initiativer som reduktion af brotakster og placering af skattecentre.

Planstrategien
Planstrategien formulerer den fælles vision om en åben grøn storby, som indeholder delvisioner og mål for seks emner: Storbyliv, bosætning, erhverv, uddannelse, gods-transport og persontransport.

Læs mere på
www.trekantomraadet.dk.

VISIONEN ER AT SKABE EN LEVENDE BY, HVOR FREMTIDENS BOLIGER, ERHVERV, SERVICE OG DET SOCIALE LIV INTEGRERES...

REALISERING AF DEN GODE BY

Den levende og funktionsblandede by har i en årrække stået på byplanlægningens dagsorden. Noget alle er enige om, men de færreste har gode erfaringer med.

Ny by i Frederikssund Kommune

Frederikssund Kommune planlægger en ny by på et areal med Ørestadens størrelse. Byen skal bygges mellem Frederikssund og Ølstykke på et af de sidste store ubebyggede områder i Hovedstadsregionen, som har mulighed for betjening af egen S-togsstation og motorvej lige til døren.

Visionen er at skabe en levende by, hvor fremtidens boliger, erhverv, service og det sociale liv integreres. En målsætning er derfor at bygge liv og aktiviteter ind i projektet fra starten.

Det enestående ved etableringen af denne nye by er dels projektets størrelse, dels det dialogprægede samarbejde omkring projektet, dets udformning og realisering med de forskellige lokale, statslige og private parter, og deres respektive indsats og ansvarsområder.

Placeringen af den nye by

Planlægningen af den nye by er et led i udviklingsstrategien for Hovedstadsregionen, som bl.a. betyder, at regionen skal tilbyde velbeliggende erhvervsarealer og et udbud af attraktive boliger, som tiltrækker arbejdskraft med de nødvendige kvalifikationer.

Den nye by bygger samtidig videre på den grundlæggende idé i Fingerplanen og de efterfølgende regionplaner om, at byudviklingen skal ske i tilknytning til den kollektive trafik. Et princip, som gør den nye by særlig attraktiv med en ny S-togsstation med 10-minutters drift til København. Endelig kan den nye by blive lokomotiv for udviklingen i Frederikssund-fingeren, ved at give strækningen noget særligt at byde på med både regionale og lokale udviklingsmuligheder.

Byens funktioner

Byen skal bygge videre på købstadens kvaliteter. Centralt i byen skal bebyggelsen være koncentreret med butikker, kontorer, tæt-lav og etageboliger, der integreres indbyrdes og i nogen grad også integreres med institutioner m.m. Samtidig forudses en blanding af boligformer, der kan støtte en social udvikling af byen. Ligeledes etableres gader, torve og små parker i centrum, mens byens udkant skal rumme grønne haver, enge og lunde. En hovedtanke er, at byens struktur skal præges af kæder af byrum, hvor erhverv og institutioner kan placeres. Bæredygtighed er i fokus, og der skal arbejdes bevidst med alternative energikilder, ressourcebesparende foranstaltninger og økologisk byggeri.

Samarbejde om udviklingen af en ny by

Da planlægningen af en ny by er et stort og ambitiøst projekt, har Frederikssund Kommune inviteret til samarbejde om den regionale udvikling. Ved vedtagelsen af Landsplanredegørelsen udpegede regeringen den nye by til at være et *dialogprojekt*. Parterne i projektet er Frederikssund Byråd, Miljøministeriet, Erhvervs- og Boligstyrelsen, Hovedstadens Udviklingsråd, Socialministeriet og Frederiksborg Amt, som alle bidrager med ressourcer i form af medarbejdere og udviklingsmidler.

Grundene til, at netop dette projekt har opnået stor interesse fra de forskellige partnere, er meget forskellige. Interessen har dog overordnet samlet sig om, at den nye by kan bruges som inspiration til andre kommende tiltag i nye eller eksisterende byer. Som et eksempel kan nævnes, at Socialministeriet ser en fordel i, at den nye by kan opbygges, så man forudser og forebygger nogle af de sociale problemer, som ministeriet ellers ofte bevilliger penge til at få løst, når byer først er etableret.

Frederiksborg Amt har interesse i, at den nye by med sine funktioner støtter udviklingen i amtet, mens Miljøministeriets Landsplanafdelings interesse har baggrund i regeringens Landsplanredegørelse 2003 'Et Danmark i balance – hvordan gør vi det?'. Hensigten er her, at fremme både det strategiske og økonomiske samarbejde statsligt, regionalt og lokalt om bybygningen. Formålet er, at finde metoder der udvikler, kvalificerer og realiserer en helt ny by. Metoder, der forudsætter en helhedsindsats, anvender dialog mellem partnere, brugere og beboere, og tager udgangspunkt i de særlige muligheder og udfordringer, der følger af det pågældende områdes placering. Det er statens vision, at der skabes en modelby for ny byudvikling i Øresundsregionen – en bæredygtig by, hvor fremtidens boliger, erhverv og service integreres.

Vejen til den nye by

Dialogprojektets første fase er afsluttet, og den har omfattet en videreudvikling af byrådets vision for den nye by samt udarbejdelse af en 'drejebog' eller et 'byprogram' for udformningen af byen. Opgaven er løst i bred dialog med relevante fagpersoner, grundejere, borgere og interessenter.

I dialogprojektets fase to er det tanken at udskrive en konkurrence om en strukturplan og en realiseringsmodel for den nye by. Idéen er at tænke udformningen af byen sammen med mulighederne for organisering og finansiering af byudviklingen gennem OPP (offentligt-privat-partnerskab).

INTERVIEW

Projekt- og planchef i Frederikssund Kommune, Grete Thomsen om udfordringerne og mulighederne i at planlægge en ny by:

Udvikling af nye metoder i planlægningen

”Det, der er spændende, er jo, at vi helt fra bunden udforsker, undersøger og udvikler nye metoder for planlægningen og realiseringen af byen. Vi er bl.a. meget optagede af at få belyst, i hvilket omfang offentlige-private partnerskaber kan anvendes i forbindelse med udbygning af et helt byområde.

Vi er også meget optaget af at udvikle metoder for dialog med de mange interessenter omkring projektet. Foreløbig har vi arbejdet med workshops, dialogmøder, konferencer m.m., men vi får i det videre arbejde behov for nye værktøjer, ikke mindst til brug i dialogen med virksomheder, foreninger, potentielle borgere m.fl.”

Nye fortolkninger af købstaden

”Ideen bag at tænke den nye by som en købstad, bunder primært i to hensyn. For det første vil vi integrere boliger og erhverv, og ikke planlægge traditionelt for en zoneopdeling af boliger og erhverv. Funktionerne skal blandes, så byen bliver levende og en optimal ramme for etablering af sociale netværk.

For det andet er det vigtigt at få skabt en tæt by med egentlige byrum i form af gader, torve og pladser. Tætheden vil medvirke til, at byen bliver tryk at opholde sig i, og at der vil være mange oplevelser i den. Endelig lægger vi vægt på kvalitet på alle niveauer fra detaljen til arkitekturen og byens placering i landskabet.”

Den gode by

- Arealet af den nye by bliver på størrelse med Ørestaden, men med langt lavere tæthed.
- Byen kan f.eks. rumme 6.000 boliger, 3.000-6.000 arbejdspladser og mellem 12.000 til 15.000 indbyggere.
- Ørestad kommer i sammenligning til at rumme 60.000 arbejdspladser og 20.000 indbyggere.
- Byen kommer til at koste ca. en milliard i offentlige investeringer til etableringen af bl.a. kloakering, veje, børnehaver, skoler og en S-togsstation.

Tidsplan for den nye by

- 2003-2004: dialog om visioner.
- 2004-2006: konkurrence om strukturplan og realiseringsmodel for byen, forhandlinger om infrastruktur og dialog med investorer.
- 2006-2008: markedsføring, salg af byggegrunde og lokal- og kommuneplanlægning.
- 2008- 2010: byggemodning, byggestart og indflytning.

Otte grundlæggende værdier

Udbygningen af byen baseres på otte grundlæggende værdier. Forslag, idéer og senere konkrete byggeprojekter skal vurderes på, om værdierne er til stede, og projekterne derfor understøtter arbejdet hen mod visionen for den nye by. De otte værdier er:

1. Tæthed
2. Tryghed
3. Fleksibilitet
4. Tilgængelighed
5. Oplevelser
6. Kvalitet
7. Bæredygtighed
8. Lys og stilhed

Læs mere

www.frederikssund.dk og www.nyby.frederikssund-kom.dk.

KULTUREN SOM FLAGSKIB

Bypolitik kan betragtes som en projektorienteret tilgang til at sikre, at en bestemt udvikling sættes i gang. Man kan sige, at bypolitikken er kittet, der binder de mange enkelt-dispositioner, planer og aktører sammen. Den form for udviklingsarbejde har man stor erfaring med i England.

Gateshead, England

Gateshead i England har satset på kulturen som løftestang for byen som helhed, hvor en række flagskibsprojekter og et meget stort antal mindre projekter indgår i den overordnede strategi om at løfte en hel egn.

Fra kul til kultur – fornyelse af Gateshead

Som mange andre tidligere kul-industribyer, har Gateshead lidt under mange års økonomisk tilbagegang og en høj arbejdsløshed. Men gennem de seneste 10 år har byen med sine 190.000 indbyggere gennemgået en kraftig forvandling, og Gateshead er nu et yderst populært sted at bosætte sig i den nordøstlige del af England. Gatesheads byråd har i samarbejde med lokale aktører igangsat en vifte af kulturelle tiltag, der skal fremtidssikre byen. Ideen er, at kultur i den bredeste betydning, kan bruges til at revitalisere og forny livet og byen generelt. Kunst og kultur betragtes i dag i Gateshead som en økonomisk udviklingsfaktor frem for blot at være et subsidie-forbrugende element i de lokale budgetter.

Gateshead er blevet *hot*

Gateshead byråd og borgere har tilsammen formået at ændre opfattelsen af deres by, generere jobs, tiltrække nye besøgende og sat byen på verdenskortet. Flere kreative virksomheder har oplevet, at et stadig stigende antal af deres nyansættelser kommer udefra – og i alt flytter flere nu til end fra Gateshead. Både professionelle kunstnere og andre fra den *kreative klasse* tiltrækkes af det kulturelle *leben* i Gateshead. Studenter, som før flyttede sydpå efter eksamen, vælger nu i højere grad at blive i byen. Også beboerne i Gateshead er stolte over deres by og deltager aktivt i de kulturelle aktiviteter i byen.

Hvad har Gateshead skabt?

Forbedret livskvalitet for borgerne, billige boliger og et levende kulturelt miljø understøttet af kulturelle prestige-projekter som Baltic centre of contemporary art, Sage Music Centre, Angel of the North, The Millennium Bridge og Gatesheads kajområde, Quayside, er nogle af årsagerne til Gatesheads popularitet. I Quayside er mere end 250 millioner pund investeret i at omskabe et forfaldent havneindustri-område til et banebrydende, verdensklasse kunst-, fritids- og boligområde. Det er vigtigt at nævne, at disse kultur-projekter ikke kun er prestigeprojekter, men både rummer det *elitære* og det *folkelige*. I en undersøgelse gentog deltagerne igen og igen, at de kulturelle tiltag i Gateshead gjorde dem meget stolte over at bo i byen. Det lokale

ejerskab og engagement er et essentielt element, hvis de kulturelle projekter skal benyttes og have betydning for borgerne i fremtiden.

Udviklingen er skabt i samarbejde

Gateshead byråd og deres samarbejdspartnere står for fem store projekter, hvoraf de tre er delvist finansieret af fonds-midler fra National Lottery. En del af udviklingen af Gateshead er desuden baseret på partnerskaber. I fremtiden er planen at revitalisere Gateshead bycentrum gennem et nyt partnerskab mellem Gateshead Council, English Partnerships, det regionale udviklingsbureau One NorthEast samt en særlig fond, som blev etableret til at hjælpe med udfordrende og svære revitaliseringsopgaver i England.

MAN SKAL TURDE AT INVESTERE I FORSKELLIG- HED. MANGE BYER TROR, AT

DET OPSTÅR AF SIG SELV.

MAN SKAL MOBILISERE

MANGE FORSKELLIGE

INITIATIVER FOR BÅDE

DEVELOPERS, LOKALE

AUTORITETER, UAFHÆNGIGE

INITIATIVTAGERE OG LOKALE

INTERESSEFORENINGER...

INTERVIEW

Journalist og forfatter til rapporten, *Northern Soul – Culture, creativity and quality of place in Newcastle and Gateshead*, Anna Minton, siger om Gateshead:

Tiltrækker studerende, intellektuelle og kreative
”Det ser ud til, at intellektuelle og kreative tiltrækkes fra det sydøstlige England til det kulturelle ’buzz’ i Gateshead og Newcastle. Studerende, som ellers ville tage sydpå efter endt eksamen, bliver nu i området.”

Find jeres egen strategi
”Alt for mange byer kopierer andre byers kulturelle initiativer. Grunden til, at Gateshead og Newcastle har fået deres Angel og Millennium Bridge, er en enestående blanding af lederskab, evner og kapacitet i disse to byer. Byerne har formået at udvælge og understøtte nye initiativer og ideer, og især kombinere dem med de eksisterende ressourcer for at opnå langsigtet udvikling.”

Hvordan gør man?
”For det første skal man turde at investere i forskellighed. Mange byer tror, at det opstår af sig selv. Man skal mobilisere mange forskellige initiativer for både developers, lokale autoriteter, uafhængige initiativtagere og lokale interesseforeninger. Man skal love støtte til de kulturelle og kreative virksomheder langt ud i fremtiden. Også de små pubs og billige supermarkeder skal understøttes, da de sikrer de lokale boligområder. For det andet må man prøve at tilfredsstille alle borgeres behov. Her er det vigtigt at understøtte bottom-up projekter, så også mindre oversete områder udvikles. Sidst ikke og mindst er samarbejde et kodeord. Gateshead og Newcastle samarbejder og har derfor mange flere ressourcer, end hvis de hver for sig alene ville sætte deres område på landkortet.”

The Angel of the North
Skulpturen af The Angel of North på 200 ton er Englands største skulptur med et vingspand som en jumbojet. Skulpturen, som er kreeret af Antony Gormley, ses af 90.000 forbipasserende om dagen, og er blevet et positivt symbol for hele det nordlige England siden den blev rejst i 1998. Som et bevis på at skulpturen har opnået lokalt ejerskab og respekt, draperede fans fra den lokale fodboldklub, Newcastle United, skulpturen med en kæmpe kopi af den lokale fodboldhelt Alan Shearers fodboldtrøje. Det resulterede i medieomtale i hele landet og kobledede områdets passion for fodbold og skulpturen sammen. Englen var herefter adopteret af lokalbefolkningen.

Partnerskabet med Newcastle
Gateshead har indgået et tæt partnerskab med byen Newcastle på den anden side af floden Tyne. Byerne forbindes af den nye gang- og cykel-vippebro Millennium Bridge og den ældre Tyne Bridge. Byerne samarbejder om en fælles kulturel strategi for at tiltrække en kritisk masse af flere ressourcerige beboere til området og skabe langsigtet udvikling, som ingen af byerne alene kunne gøre. Newcastle har som et af sine store prestigeprojekter investeret 70 millioner pund i ’The International Centre for Life’, som bl.a. rummer biovidenskab og genforskning.

The Quayside
Kajområdet i Gateshead var tidligere domineret af gamle, nedslidte og forladte lagerbygninger. Det er nu omdannet til bl.a. offentlige bypark med et højt niveau af lokalt ejerskab. Gateshead Quays rummer både BALTIC, The Sage og Millennium Bridge.

Baltic Centre for Contemporary Art
Gatesheads nye museum for nutidig kunst fra 2002 ligger i Gateshead Quays i et tidligere kornlager ombygget for 46 millioner pund. Museet rummer både elitær kunst og en mere folkelig tilgang, og en stor del af de besøgende er ’almindelige’ lokale, som sætter pris på faciliteten. Baltic har skabt 500 jobs, indtjener 5 millioner pund om året og har mere end 1 million besøgende om året.

The Sage Gateshead
Bygningen ved Tyne er bygget til at promovere og udvikle glæde over, erfaring med og forståelse for musik i hele den nordlige region. Målet er at involvere borgerne gennem forskellige typer musik, både som publikum, deltagere og lærende. The Sage har kostet 70 millioner pund og er designet af arkitekterne Foster and Partners.

Læs mere
Anna Minton: *Northern Soul – Culture, creativity and quality of place in Newcastle and Gateshead. Demos and RICS 2003. London. Se også www.gateshead.gov.uk.*

NATIONALPARK – NYT BEGREB I PLANLÆGNINGEN

Nationalparker er et nyt begreb i dansk planlægning, hvor staten i samarbejde med lokale og regionale aktører sætter dagsordenen. Målet er på den ene side at beskytte store sammenhængende natur- og landskabsområder. Samtidig ønsker man at igangsætte en økonomisk og social udvikling baseret på lokale ressourcer.

De kommende danske nationalparker tænkes skabt efter bl.a. engelsk forbillede, og pilotprojekterne Møn, Mols, Vadehavet og Lille Vildmose m.v. afspejler alle en bred forståelse af nationalpark-begrebet. I den engelske nationalpark 'Lake District' har man mere end 50 års erfaring med at skabe lokalt ejerskab og medindflydelse, og har på den måde taget forskud på de kommende danske udfordringer.

Lake District National Park, England

Nationalparken 'Lake District' blev etableret i det nord-vestlige England i 1951. Parken er på cirka 2.292 km² og den største og mest besøgte af Englands 11 nationalparker. Parken er på Englands liste over foreslåede områder til UNESCO's 'World Heritage Sites'. Det er en nationalpark, der er anlagt for at bevare et værdifuldt naturlandskab, men også især et *kulturlandskab*. Landskabsæstetik, friluftsjnteresser, dyreliv, turisme, kulturhistorie og socio-økonomi er her vægtet ligeligt. Lake District National Park (LDNP) er på denne måde et interessant eksempel på helheds- og handlingsorienterede planer for større landskabsfredninger og reservater, der samtidig via en bred definition af en natur- eller nationalpark, tager hensyn til potentielle konflikter mellem eksisterende erhverv, friluftsliv, turisme og natur. Der er altså meget brede hensyn at tage i nationalparken, og der er langt til ideen om nationalparker som stillestående museumslandskaber uden udvikling.

Demokratisk indflydelse på naturforvaltningen

I LDNP er der en høj grad af involvering af lokalbefolkningen og andre interessenter i parkens planlægning og drift. Nationalparken ejes ikke udelukkende af staten, som f.eks. i Sverige, hvor staten bl.a. ejer Söderåsen nationalpark. LDNP ejes af en blanding af myndigheder, private og organisationer, og selve udpegningen af området til nationalpark har ikke betydet ændrede ejerforhold. I LDNP er det lovmæssigt påkrævet at inddrage offentligheden og de lokale myndigheder. Desuden samarbejder parkmyndigheden med lods-ejere og andre interessenter. På den måde er forvaltningen præget af samarbejde, frivillighed og oplysning frem for påbud, regler og forbud. Derudover involverer LDNP skoleklasser i planlægningen og gennemførelsen af plejeplaner og naturgenopretning. Denne form for inddragelse af offentligheden har betydet stor opbakning og ejerskab for nationalparkerne generelt i England.

Parkråd med mange lokale aktører og lokalt ejerskab

Særligt når der er landbrugs- og skovarealer i nationalparken, er det vigtigt at inddrage lokale ejere og brugere i forvaltningen, og have fokus på de sociale og økonomiske forhold i forbindelse med beskyttelsen af området. Det har LDNP løst ved at indføre et bredt sammensat parkråd med stor kompetence og mandat. Indførelse af dette råd har resulteret i en høj grad af ejerskab og involvering blandt lokalbefolkningen. Parkrådet betyder også, at der opnås en helhedsforvaltning inden for nationalparkens arbejdsområde.

Parkforvaltning forstået som regional udvikling

Parkrådet opstiller målsætninger og udarbejder handlingsplaner for trafik, byudvikling, rekreative interesser, turisme, socioøkonomisk udvikling, information og uddannelse samt bevaring af natur og kulturværdier. Rådet har dog kun begrænset indflydelse på landbrugs- og skovbrugspolitikken. For nationalparken er der udarbejdet forskellige, brede forvaltningsplaner, som samler kompetence fra de forskellige myndigheder. Forvaltningsplanen bliver derved en slags helhedsplan for området. På den måde er regionplanlægningen blevet erstattet af nationalparkens forvaltnings- og udviklingsplan.

Nationalpark som et indkomstgenererende brand?

De fleste erhverv har oplevet nationalparken som en hæmmende trussel for erhvervenes indtjeningsmuligheder i lokalområdet. Derfor har det været essentielt at få lokal opbakning i udviklingen af en samlet regional udviklingsstrategi i LDNP. Her har LDNP blandt andet sikret jobs og indkomstskabende aktiviteter i nationalparken, ved for eksempel at lancere en samlet grafisk identitet for nationalparken, som de lokale erhvervsvirksomheder i området i høj grad har taget til sig for at udvikle et *brand* og sælge sig selv i forhold til turister.

INTERVIEW

Planchef Paul Haggin om udfordringer i Lake District National Park og om kommende danske nationalparker:

En national landskabspark som region
"Jeg vil betegne Lake Distric National Park som en national *landskabspark*. LDNP blev til på baggrund af en lov fra 1947 om at bevare særlige værdifulde engelske landskabs-scenerier, og den er i størrelse meget større og mere en region end de foreslåede danske nationalparker. Lake Distric var i øvrigt nærmest selvskreven i forvejen, da dette kæmpe område var alment kendt over hele England som noget af det flotteste, mest dramatiske, og mest værdsatte bakkede engelske landskab."

Udpeget lokal ledelse og lokal-national stolthed
"Parken er et nationalt kulturlandskab, der er styret som en statsfinansieret og uafhængig region. Vores 26 mand store ledelse er udpeget af staten, lokale counties (den engelske udgave af amter) og de mindre distrikter (kommuner), og består af en blanding af eksperter, politikere og lokale borgere. Der har været spændinger lokalt, da parkrådet i nogles øjne optræder autoritært og elitært. Andre lokale finder imidlertid parkrådet særligt prisværdig, da det beskytter et unikt og enestående kulturlandskab, og da det skaber arbejdspladser og giver de lokale muligheder for at være med til sikre en af landets levende nationale klenodier. Derudover er holdningen blandt vores lokalbefolkning, at hvis ikke parken og parkledelsen eksisterede, ville der jo blot være noget andet i stedet..."

Regional udviklingsmotor eller pendler- og sommerhuslandskaber?
"Vores forvaltningsmæssige særstilling gør, at vi også udarbejder regionale udviklingsstrategier, hvor vi forsøger at satse på andre erhverv end turisme og landbrug så som blandt andet mindre produktionsvirksomheder og håndværk. Cirka 60 pct. af indbyggerne er beskæftiget ved landbrug og turisme i nationalparken, arbejdsløsheden er kun 1-2 pct. Vores største udfordring i fremtiden er nu at skabe bolig-tilbud til de unge lokale familier, idet en stor efterspørgsel fra velbemidlede tilflyttere har tvunget huspriserne i vejret. Tilflytterne er i høj grad pendlere eller byfamilier og ældre, der køber sig et sommerhus eller fritidshus. Problemet viser sig i form af en affolkning af lokalområderne i takt med at butikkerne og skoler lukker, og dermed forsvinder livet lang-somt."

Nationalparkens administration som alment boligselskab
"Vi kan planlægge nye eller udvide eksisterende bolig-områder uafhængigt af de lokale forvaltninger, da vi administrativt er direkte under staten. Vi har gennem lov-givningen fået mandat og økonomi til at planlægge og for-valte den fysiske udvikling af hele nationalparken. Vi har eksempelvis beføjelser til at nedlægge veto mod kommunale planer, der kan skæmme kulturlandskabet. I øjeblikket er vi i gang med at udvikle almene og billigere boligtyper til den lokale befolkning."

The Lake District National Park, som ligger i den nordvest-lige del af England, blev etableret i 1951. Den er Englands største, mest besøgte og dækker cirka 2.292 km2. LDNP har et besøgscenter, der informerer besøgende, og under-viser og involverer skoleklasser.

Læs mere
Lake District National Park: www.lake-district.gov.uk.
Nationalparker i Danmark: www.naturraadet.com

DER ER LANGT
TIL IDEEN OM
NATIONAL-
PARKER SOM
STILLESTÅENDE
MUSEUMS-
LANDSKABER
UDEN UDVIKLING...

FORNYELSE AF PLANLÆGNINGEN

PLANSYSTEMET – EKSEMPLER PÅ FORNYELSE

The logo for Realдания is a red, wavy rectangular shape with the word "Realдания" in white, bold, sans-serif font.

Fonden Realдания
Medlemsdebat
Nicolai Eigtveds Gade 28
1402 København K

T: 70 11 66 66
F: 32 88 52 92
W: www.realdania.dk